

OTANTİK KENDİLİĞİN OLANAĞI

Volkan ÇİFTECİ*

ÖZ

Otantik [authentic] kendilik felsefe ve psikolojinin yoğun bir şekilde üzerine eğildiği bir konudur. Bu çalışmada Heidegger ve Bergson gibi iki düşünür ile Psikanalizin kurucusu Freud'un konuya yaklaşımlarını ele alıyoruz. Saptamaya çalıştığımız ilk şey, otantik anlamda kendiliğin olanaklı olup olmadığıdır. Eğer olanaklı ise, bu olanağın nasıl ortaya çıkarılabileceği, neden çok az insanda açığa çıktığı ve ortaya çıkmasının önündeki engellerin neler olduğu cevaplamaya çalıştığımız diğer sorulardır. Heidegger'e göre "otantik ben"e erişimimizin önündeki engel "herkes" [das man]; Bergson'a göre dışsal/mekânsal olandır. Freud için ise bu engelin üst ben [superego] olduğunu tespit ediyoruz. Bu üç düşünürde de, "otantik ben"e erişimin imkânını gösterebilmek, kelimenin gerçek anlamında "ben olmayan" [not I] ile aramıza mesafe koymamızı şart koşar. "Ben olmayan"la aramıza mesafe koymak, dışsal olandan kopmak, içimizdeki kontrol mekanizmasından sıyrılmak ne kadar mümkündür? Bunlar sahiden, otantik benliğimizi ortaya çıkarmaya yeter mi? Bu üç düşünürün, "otantik ben"in önünde engel olarak gördüklerini saptadığımız şey aynı potada eritilebilir mi? Otantik benlikten ne anlamalıyız? Bu çalışmada yukarıdaki soruları etraflıca ele alıp cevaplamaya girişiyoruz.

Anahtar Kelimeler: Kendilik, otantiklik, "ben olmayan", devingenlik, özgürlük.

THE POSSIBILITY OF AUTHENTIC SELF

ABSTRACT

The notion of authentic self is a theme toward which psychology and philosophy direct particular attention. In this paper, we treat this notion through the thoughts of two philosophers, namely Heidegger and Bergson, as well as Freud, the founder of Psychoanalysis. What we attempt to determine first is whether the authentic self is possible. We also answer other questions like how it is possible; why this phenomenon is so rare; and what hindrance it faces to get unlocked. On Heidegger's account, this hindrance is "the they" [das man]; on Bergson's, it is what is external/spatial. We recognize that, in Freud, it is nothing other than "superego". Thus, we assert that – for all the three philosophers – to get access to the authentic self, we must distance ourselves from what is "not I". However, is it really possible to break with "not I"; to dissociate ourselves from external; and to outstrip the inner control mechanism of ours? Are these really enough for us to unfold our authentic selves? Can these three "things" – the three thinkers take as hindrances – be met on the common ground? What should we understand by the authentic self? This paper also attempts to answer the above questions thoroughly.

Keywords: Self, authenticity, "not I", dynamism, freedom.

* Dr. Öğr. Üyesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, vcifteci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5576-6255

FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)

2021 Güz, sayı: 32, ss. 139-154

Makalenin geliş tarihi: 10.07.2021

Makalenin kabul tarihi: 14.10.2021

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf>

FLSF (Journal of Philosophy and Social Sciences)

Autumn 2021, issue: 32, pp.: 139-154

Submission Date: 10 July 2021

Approval Date: 14 October 2021

ISSN 2618-5784

Giriş

Eski, modern dönem öncesi toplumlarda insan, toplum içerisindeki görevleri ve rolleri üzerinden tanımlanırdı. Otantik [*authentic*] benlik ise modern dönem dünya görüşünün ürettiği bir idealdir. Modern dönemde benlik/kendilik kavramının ne olduğunu sorgulamaya başladığımız zaman karşımıza Descartes çıkar. Bunun belki de en önemli nedeni, Kartezyen benlik anlayışının, geleneksel düşünceye ve sağduyuya dayalı en makul yaklaşım olarak düşünülmesidir. Tözsel olarak ele alınan Kartezyen özne, tüm algı, düşünce ve deneyimlerin ardında yatan, zihinsel durumların [*mental states*] taşıyıcısı olan, bedenden bağımsız, kendinden menkul ve özü düşünce olan bir “şeydir”¹. Descartes’in yaklaşımı “benlik birliği” [*unity of the self*] olarak da düşünülebilir. Bu anlayış, benin tamamlanmış, birlik kazanmış ve değişime kapalı yegâne bir bütünlük olduğuna gönderme yapar. Ancak, bizim bu çalışmada üzerine eğileceğimiz yaklaşım Descartes’in anlayışının tersine, katmanlı benlik anlayışıdır. Heidegger, Bergson ve Freud’da kimi zaman örtük olan, kimi zaman ise açıkça göze çarpan yaklaşım, benliğin farklı yönleri (birimleri) olduğu ve bunlar arasında sürekli bir gerilim olduğudur. Bu da benliğin tamamlanmış ve birlik kazanmış olduğunun aksine sürekli bir devinim içinde olduğunu gösterir. Varoluşçu felsefede, Sartre’nin “varoluş özden önce gelir”² söyleminde kendini açığa vuran da, tamamlanmış bir ben olmadığı; “ben”in, yaşamında, deneyimlerinde, gündelik pratiklerinde kendini oluşturduğudur. Bu “ben”in, varoluşunda kendini (özünü) oluşturduğu, dolayısıyla devingen ve değişime açık olduğu anlamına gelir. Sartre bunu kısaca ifade etmek adına insanın gerçekliğine ilişkin: insan “ne değilse o olan ve ne ise o olmayan bir varlık gibi”dir der³. Bu, varoluşçuluğun ilk düşünürlerinden sayılan Heidegger için de, süreç düşünürü olan Bergson için de, Psikanalizin kurucusu Freud için de böyle görünür. Bergson’a göre insanın derin benliği dışsal (toplumsal) bir katman tarafından kaplanmıştır.⁴ Bu nedenle insan, bir dışsal-içsel gerilimi yaşayarak kendi özüne erişmeye; onu ele geçirmeye çabalamak zorundadır. Heidegger için de benzer şekilde, insan “herkes” [*das*

¹ Rene Descartes. *Meditations on First Philosophy*. (Ed. S. Tweyman). New York: Routledge, 1993; Rene Descartes. *A Discourse on the Method*. (Trans. I. Mclean). Oxford: Oxford University Press, 2006.

² Jean-Paul Sartre, *Varoluşçuluk* (çev. A. Bezirci). İstanbul: Say Yayınları, 2005. 63.

³Sartre aslında bunu, otantik olmayan [*inauthentic*] bir benlik modu olarak anlaşılabilir “kendini aldatma” [*mauvaise foi/bad faith*] durumundaki insanı anlatmak için kullanır. Bkz, Jean-Paul Sartre, *Varlık ve Hiçlik: Fenomenolojik Ontoloji Denemesi*. (Çev. T. Ilgaz & G. Ç. Eksen). İstanbul: İthaki, 2009, 100-129.

⁴ Henri-Louis Bergson. *Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri* (çev. M. Ş. Tunç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997, 153.

man] tarafından ele geçirilmiş ve içsel benini kaybetmiştir.⁵ Kendi içsel benine yeniden erişim sağlamanın tek yolu, toplumsal, dışsal, dünyevi, kültürel-tarihsel baskılara direnç göstermek, onlar tarafından yaratılan gürültüyü dindirip iç sesini dinlemektir. Yine Freud için: insanlar; toplum, kültür, uygarlık tarafından dayatılan ancak kendilerine çoğu zaman uygun düşmeyen taleplerden dolayı saldırganlık ve cinsellik temelli birçok istek ve düşüncelerini sürekli olarak baskılamaya çalışarak bir benlik üretir. Bu yaklaşımlar, benliğin oluşturulma süreci olduğuna; başka bir deyişle, onun devingen olduğuna gönderme yapar. Öyleyse çalışmamızın dayanak noktasını oluşturan düşünce, kendiliğin bitmiş bir “şey” olmadığı, aksine onu oluşturan birimler arasında sürekli bir çatışma olduğudur. Başka bir deyişle, kendiliğin devingen ve sürekli bir yapım/oluşum sürecinde olduğudur. Benliğin devingen olduğunu kabul etmek, mantıksal olarak, otantik benliği – öyle bir şey olanaklıysa – açığa çıkarmanın veya ona erişmenin olanağını da kabul etmek anlamına gelir. Çünkü erişilmesi için çabaya gerek duyan sahici benlik modu, değişip dönüşen benlik yaklaşımına göre, ulaşılabilirliği olanaklı olan bir varış yeri, belki de “son durak” olarak karşımıza çıkar. Ancak, buradaki “durak” benzetmesi bizleri yanıltmasın. Otantik benlik, son durağa ulaşıncaya kadar tamamlanacak bir süreç değildir; aksine, belki de sürekli oraya erişmeye çabalama sürecinde açılması olanaklı bir benlik modudur.

141

Otantik Kendilik

Otantik kendiliğin olanağı, devingen benlik yaklaşımı ile anlam kazanır. Bu da, kendiliğin zamansal olarak dönüşüp gelişebilen bir varlık olarak kabul edilmesi demektir. Bu dönüşüme etkide bulunacak, aile, çevre, toplum, kültür, uygarlık, kısacası dışsal olan etmenler kilit rol oynar. Öyleyse, “ben olmayan” [“not I”] olarak tanımlanabilecek dışsal olan şeyler, bu çalışmanın önemli uğrak noktalarıdır. Sağduyuya aykırı gibi görünse de, “otantik ben”e gidecek yolu döşeyecek olan taşlar, “ben olmayan” etmenlerden ibarettir. Öyleyse bu yol, söz konusu etmenleri etrafıca ele alıp onları anlamaktan geçer.

Otantik kendiliğe gidecek çetin yolu aydınlatma girişimimizden önce otantiklikten [authenticity] ne anlamamız gerektiğine bakmak yararlı olur. En yalın hali ile otantiklik kavramı kişinin “kendine has olması” veya “kendine karşı dürüst olmasına” gönderme yapar⁶. Otantik ben dış etmenlerin etkisinden

⁵ Martin Heidegger. *Varlık ve Zaman*. (Çev. Kaan H. Ökten), İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.

⁶ Taylor Carman. The Concept of Authenticity. (In H. L. Dreyfus & M. A. Wrathall Eds.), *A Companion to Existentialism and Phenomenology* (ss. 229-239). Oxford: Blackwell Publishing, 2006, 209.

olabildiğince sıyrılmış, iç sesini duyabilen ve ona göre eyleyebilen (gerçek) ben anlamına gelir⁷. Bu kısa açıklamadan anlaşılacağı üzere, otantiklik, kendine has oluş bağlamında özgünlük [*originality*]; iç sesine kulak verebilme ve ona göre seçimler yapabilme anlamında özgürlük⁸; son olarak da eyleme geçebilme (praksis) anlamında devingenlik (zamansallık) ile yakından ilişkilidir. Otantik kendiliğin imkânı söz konusu bu üç temel kavram ile ilişkisinde ortaya çıkar.

Wilde şöyle yazar: "Antik dünyanın kapısında 'kendini bil!' yazıyordu. Oysa yeni dünyanın kapısında 'kendin ol' yazmalı"⁹. Peki, ama nasıl kendimiz olacağız? İlk bakışta; bu soru, "ben zaten benim" gibi bir cevap verilerek kısaca kestirilip atılabilecek gibi görünür. Bu soruya verilen cevap, mantıksal olarak "A=A" formunda yazılabilecek bir totoloji olarak değerlendirilir. Bu da, "cevap zaten bellidir"; "ben benimdir" ("A=A") ve "daha fazla şey söylemeye gerek yoktur" izlenimi bırakabilir. Ancak soru, derinlere indikçe, aslında pek de kolayca cevaplanabilecek bir soru olmaktan çıkar. Yukarıda açıklandığı gibi, otantiklik ancak çatışma, çaba, etkileşim, zamansallık, yani devingenlik zemini üzerinde anlam kazanır. Zaten, söz konusu üç düşünür de otantikliğin imkânının bu temelde olduğunu varsayar. Daha açık olmak gerekirse, Bergson, Heidegger ve Freud için insanın önceden belirlenmiş bir özü yoktur¹⁰. İnsan için önceden belirlenmiş bir yol olmadığı için, mutlak kurallar, kabuller, normlar da yoktur. İnsan yaşamsal süreçte, zamana yayılmış bir varlık olarak gündelik yapıp etmeleriyle kendini var eder ve ancak bireysel seçimleri sonucu "kendi" [*self*] olabilir. İnsan sürekli bir yapım sürecindedir; o bitmek tükenmek bilmez bir kendini üretme çabasıdır. Bu anlamada otantikliğin imkânı, devingen benlik varsayımında yatar.

⁷ Guignon, otantiklik idealini etraflıca ele alıp bu idealin sorunlarını ve imkânını birçok düşünürün fikirleri üzerinden tartışır. Farklı benlik anlayışlarına dair otantiklik ideali tartışması için Bkz. Charles Burke Guignon. *On Being Authentic*. New York: Routledge, 2004.

⁸ Beehler, otantiklik ile özgünlük ve özellikle de özgürlük arasındaki ilişkiyi sorgulayıp otantikliğin tamamen özgün olmayı gerektirmediği ve otantik olmanın özgürlüğe, zorunlu olarak, götürmeyeceğini iddia eder. Bkz. Rodger Beehler. *Freedom and Authenticity*. *Journal of Applied Philosophy*, 7(1), 1990, 39-44.

⁹ Oscar Wilde. "The Soul of Man under Socialism". In *De Profundis and Other Writings*, Penguin, Harmondsworth, 1973, 27.

¹⁰ Freud, her ne kadar saldırganlık ve cinselliğin hepimizde bulunan ortak dürtüler olduğunu iddia ederken insana bir öz atfeder gibi görünse de, kişilik kuramında üç katmanlı benlik görüşünü savunur. Buna göre, benliği oluşturan id, ego ve süper ego sürekli bir çatışması içerisindedir. Bunun yanı sıra, ben, "ben olmayan" ile bir etkileşim içerisindedir. Benliğin devinim içerisinde olduğu söylenirken kastedilen budur.

Bergson: Dışsal Olandan Kopuş

Bergson, süreç felsefesinin önde gelen düşünürlerindedir. Bu nedenle, Bergson'un düşüncesinde zaman, yaşamsallık, devinim, dönüşüm gibi kavramlar merkezi bir yer tutar. Bergson (1997) için kendilik durağan ve değişime kapalı bir şekilde anlaşılmaz. Aksine, kendilik, bir süreç, başka bir deyişle zamansal bir akış [*flux*] olarak düşünülür. Bu sahici/otantik benliğin imkânını ortaya serecek olan şey de, benliğin devingen oluşu, yani zamansal olarak değişip gelişebileceğidir.

Otantik benlik söz konusu olduğunda, özgürlük ve praksisin kilit bir oynadığını belirtmiştik. Deneyim dünyasında özgürlüğün imkânı, Bergson'un zamanı mekansallıktan koparıp onu "kesintisiz bir akış" [*uninterrupted flow*] olarak ele almasında yatar¹¹. Bu zaman (*süre*) [*duration; la durée*] anlayışı bilincin yaşamı olarak ele alınır. Bergson bilinç hallerini/zihinsel durumları ayrı ayrı sıralanmış mekânsal nesnelere kabul etmez. Onlar niceliksel değil, nitelikseldir. Bununla anlatılmak istenen şey şudur: her bir zihinsel durum bilinçte ayrışık da olsa, uzamsal olmadığı için sınırlarının nerede başlayıp bittiği anlaşılabilir. Bireyselliklerini koruyabilen bu zihinsel durumlar, birbirlerine geçebilme özelliğine sahiptirler. Bu da zihin [*intellect*] ile değil, sezgi [*intuition*] ile anlaşılabilir metafizik bir olgudur. Bilincin dolaylı verileri olan tüm bilinç halleri; "saf zaman" yani *süre* olarak kabul edilir. *Sürede* olayların yan yana sıralanmasından, art arda gelmesinden ve birinin diğerinin nedeni sayılabileceği durumlardan bahsedilemez; öyleyse, *sürede* nedensellik olamayacağı iddia edilir.¹² Böylelikle Bergson, özgürlüğün imkânını – Kant'ın aksine¹³ – deneyim dünyasının sınırları içerisinde çeker.

Bergson'un zihin durumlarını; bireysellikleri koruyabilen, ilişkisel, iç içe geçmiş, birbirine dönüşebilen "niteliksel çokluklar" olarak ele alması, kendiliğin de aslında devingen ve zamansal olduğuna gönderme yapar. Bilincin yaşamının ta kendisi olan *süre* içerisinde mekânsal art ardalığın olmaması, genel anlamda

¹¹ Henri-Louis Bergson. *Yaratıcı Tekamül* (çev. M. Ş. Tunç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1947.

¹² Leonard Lawlor and Valentine Moulard-Leonard. "Henri Bergson". (E. N. Zalta, Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2020. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/bergson/>

¹³ Kant için deneyim dünyasında her şey – tasarımlar (*representations/phenomena*) – neden-sonuç ilişkisi içerisinde. Bkz. Immanuel Kant, *Critique of Pure Reason*. (trans. N. K. Smith) New York: St. Martin's Press, 1929. Bergson'a göre bu yaklaşım özgürlüğü deneyim dünyasının dışına iter. Oysa Bergson, bilinç hallerinin mekansal değil de zamansal bir düzen içerisinde olduğunu, yani aslında *sürenin* kendisi olduğunu ileri sürer. Bu niteliksel düzen içerisinde de neden-sonuç ilişkisinden ziyade, ancak özgür bir akış olabilir. Bkz. Henri-Louis Bergson, 1997.

neden-sonuç ilişkisinin de olmayacağına işaret eder. Bu da kendiliğin, seçimlerinde ve eylemlerinde özgür olabileceği düşüncesine kapıyı aralar. Ancak, tüm bunlara rağmen, Bergson (1997) için şu soruyu sormadan geçmek pek mümkün değildir: Nasıl oluyor da özgür eylemde bulunduğumuz anlar bu kadar yetersiz kalabiliyor? Nasıl oluyor da otantik kendilikler bu kadar az bulunabiliyor?

Bu soruları cevaplayabilmek için Bergson'un iki katmanlı benlik fikrine bakmak yararlı olur. Bergson'a (1997) göre, eğer bir çözümleme yaparsak, derin ve yüzeysel olmak üzere benliğin iki yönü ile karşılaşırız. Buna göre, derin olan benlik, içsel, asli ve zamansal olarak ele alınır. Yüzeysel benlik ise, dışsal, toplumsal ve mekânsal olarak düşünülür. Bu çözümlemede, içsel olan benlik yönümüz dışsallığın öylesine etkisi altına girer ki, dış bir tabaka ile kaplanır¹⁴; böylelikle onunla – “derin kendilik” ile – bağımız kopar. Bu durumda “ben”, “ben olmayan” tarafından ele geçirilir ve artık onun tarafından belirlenir. Şöyle ki, derin kendiliğimiz büyük çoğunlukla dışsal, yüzeysel, toplumsal olanın etkisi altında kalır. Dönem, toplum, kültür, uygarlık dediğimiz şeyler bizi şekillendirerek belli bir kalıba sokar. Kendimiz için yaşadığımızdan çok dışsal olan toplum için yaşarız; kendimize dürüst olduğumuz, iç sesimizi duyabildiğimiz anlar giderek azalır. Az düşünmeye, rutin yaşamaya, sıradanlaşmaya, mekanikleşip “herkesleşmeye” başlarız.¹⁵ Bu bir anlamda dışsallaşmak, yani mekansallaşmaktır. Derin olan içsel ve zamansal benliğimizi kaybettiğimiz nokta burasıdır. Böyle bir insanın özgür olması pek mümkün değildir. Özgünlüğün, içe dönüşün ve özgürlüğün olmadığı yerde, otantiklikten ve otantik benlikten bahsetmenin de yeri yoktur.

Bergson'a göre bu sıradanlık, mahkûm olduğumuz bir durum değildir. İçsel benliğimizi saran bu tabakayı kırmak, böylelikle otantikliğin önündeki engeli kaldırmak çoğunlukla elimizdedir. Bunu yapmanın yolu, kendimizi durağan ve dışsal olarak belirlenmiş varlıklar olarak anlamak yerine, içe dönmek, derin benliğimize (*süreye*) erişim sağlayabilmek; kendimizi zamansal, devingen varlıklar olarak yeniden yakalayabilmektir. Bergson, derinlere indikçe “gitgide daha özgün, diğerleriyle ölçülmez ve ayrıca ifade edilmez bir kişiliğin varlığını” ortaya çıkarabileceğimizi söyler.¹⁶ Bunu yaptığımızda, derin benliğimizi saran o köhneleşmiş tabaka yavaş yavaş kırılıp ortadan kalkacak ve benliğimiz kesintisiz olarak, yaşadığımız toplum içerisinde tüm engelleri aşarak

¹⁴ Henri-Louis Bergson, *Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri*, 153.

¹⁵ Volkan Çiftçi, “Bergson'da Zaman, Kendilik ve Özgürlük”. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 7 (2), 105-122, 2017.

¹⁶ Henri-Louis Bergson. *Gülme: Komiğin Anlamı Üzerine Deneme* (çev. U. C. Gökduman). İstanbul: Zeplin Kitap 2004, s. 12.

akmaya başlayacaktır. Benliğin, “kesintisiz akış” olarak ele geçirilen bu içsel ve zamansal yönü; özgünlüğün ve özgür eylemlerin koşulu olarak açık bir şekilde karşımızda belirir. Ancak, önceden belirttiğimiz gibi, “ben olmayan”ı tamamen dışarıda bırakmak söz konusu değildir. Buradaki temel konu, “ben olmayan”ın bizi bütünüyle belirlemesinin, kalıplara sokmasının ve sıradanlaştırmasının önünde durabilmek; bu baskıya direnebilmektir. Bundan sonra, “ben olmayan” olarak nitelediğimiz, yaşadığımız çağ, coğrafya, parçası olduğumuz toplum, diğer insanlar, kültür ve uygarlık ile kendi derin benliğimizin izin verdiği ölçüde kuracağımız bağ ve üretebileceğimiz ortaklık otantik benliğimizi açığa çıkaracak etkenler olacaktır. “Ben olmayan”ın “ben”e taktığı zincirler kırıldıktan sonra “ben olmayan” ile bir kesişim kümesi oluşturmak ve ona göre hareket etmek, kişinin kendi iç sesini dinlemesi ve kendisine karşı dürüst olmasıyla gerçekleşir. Aksini iddia etmek, yani, otantiklik için “ben olmayan”dan mutlak bir kopuş gerektiğini savunmak, otantik bir ben olmak şöyle dursun, sadece “ben” olmayı bile olanaksız kılar. Çünkü insan en nihayetinde, Aristoteles’in belirttiği gibi politik bir varlıktır [*zoon-politikon*]; o, sosyal-toplumsaldır.¹⁷ Bu bağlamda, otantik kendiliği özel olarak toplumdan kendini soyutlamış, genel olarak ise “ben olmayan”dan azade bir varlıkta aramak yolumuzu kaybetmek anlamına gelir.

145

Heidegger: “Herkes”e [*Das man*] Sırt Çevirme

Heidegger’i belirli bir akımın temsilcisi olarak tanımlamak oldukça güçtür. Heidegger, varoluşçuluğun öncülerinden olmasının yanı sıra, fenomenoloji ve süreç/yaşam felsefesi denince de akla gelen bir isimdir. Heidegger, genel anlamada insan varoluşunu ifade etmek için *Dasein* kavramını kullanır. *Dasein* “orada-olan” demektir; daha açık bir ifadeyle, o “dünyada olmaktır” [*Being-in-the-World*]. Bununla Heidegger, “dünyada diğerleri ile birlikte varolma”yı anlar¹⁸. Heidegger’e göre insanın özü varoluşundan ibarettir. Benlik durağan değildir; izleyeceği yol önceden belirlenmediği gibi, nasıl yaşayıp nasıl eyleyeceği de kendi seçim ve deneyimleri sonucu belirlenir. İnsan, bulunduğu yere adeta elinde hiçbir yol haritası olmadan “fırlatılmıştır” [*geworfenheit*]; kendi yolunu kendisi bulmalıdır. Bu nedenle insanın ne olduğu yaşayarak ve deneyimleyerek ortaya çıkar. İnsan önce var olur; sonra kendisi olur. Bu anlamda Heidegger için de benlik anlayışının değişip dönüşen, yani devingen olduğu açıkça görünür.

¹⁷ Aristoteles. Politika. (Çev. Mete Tuncay). İstanbul: Remzi Kitabevi 1975.

¹⁸ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 24.

Kendilik konusu Heidegger'in *Varlık ve Zaman* adlı yapıtında etraflıca ele alınır. Heidegger, kendiliğin, otantik ve otantik-olmayan¹⁹ [*inauthentic*] olmak üzere iki varoluş kipi olduğunu iddia eder. Otantik-olmayan kendilik "Dünyada olmak" kavramı üzerinden anlaşılabilir. Bu kendilik kipinden kasıt, insanın kendisini diğer insanların arasında bulması ve dolayısıyla toplum, kültür ve tarih tarafından belirlenmiş olmasıdır. Böyle bir insan (henüz) sıradandır; hiçbir ayırt edici özelliği yoktur. Herkes gibi yaşar, herkes gibi inanır, herkes gibi düşünür. Bu durumda *Dasein* "başkaları"nın hâkimiyeti altındadır; o sahici anlamda kendisi değildir. Bu "her günkü kendi olma"yı Heidegger (herhangi) "biri" olma veya "herkes" olma olarak ifade eder.²⁰ Böyle bir insan "diğerleri"nin içerisinde kaybolmuş durumdadır; o, artık "herkes"tir ya da "hiç kimse". Bu durum Heidegger'in şu söyleminde daha açık hale gelir: "herkes başkasıdır ve kimse kendisi değil"²¹. Bu nedenle, kişi bu durumda kaybolmuştur. Bunun nedeni, otantik-olmayan kendiliğin diğerleri üzerine "saçılmış" durumda olmasıdır.²² Kişiye, otantikliği verecek olan şey diğerleri üzerine saçılmış olan kendiliğini yeniden ele geçirmektir; başka bir deyişle, kendi yaşamını yeniden kendinin kılmaktır.

Heidegger' göre "her günkü kendi olma", "herkes"in o denli hâkimiyeti altına girer ki, onun içerisinde yavaş yavaş çözünüp görünmez olur; varoluşu silinip gider:

Biz de artık herkes gibi keyif alıp eğlenir oluruz. Herkes gibi [...] sanat ve edebiyat okur, izler ve görüş beyan eder oluruz. Keza herkes gibi "büyük kalabalık" tan kendimizi geri çeker oluruz. Herkesin rezil dediğine biz de rezil diyor oluruz. Herkes belirli değildir, ama herkeştir [...] Hergünkülüğün varlık minvalini tayin eden herkeştir.²³

Tüm yaşamının sorumluluğunu elinde taşıması gereken (otantik) kendilik, bu otantik-olmayan durumda, sorumluluklarının tümünü "herkes"e devrederek, bu sorumlulukların yarattığı ağırlığın tümünden sıyrılır. Ancak, *Dasein* kendisini sürekli tasarlar; tasarladığı şey onun olanaklarıdır. Otantik

¹⁹ *Authentic* ve *inauthentic* terimleri, *Varlık ve Zaman*'ın K. H. Ökten tarafından yapılan çevirisinde "sahih" ve "gayri-sahih" olarak karşılanmıştır. Biz burada, makalenin bölümleri arasındaki ilişkinin kopmaması, akışının bozulmaması ve kafa karışıklığına neden olmamak için söz konusu terimleri "otantik" ve "otantik-olmayan" olarak karşılamayı daha yararlı bulduk.

²⁰ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 133.

²¹ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 135.

²² Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 136.

²³ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 133-134.

kendilik de onun (belki de en önemli) olanağıdır. “Herkes” ise bu olanakları özgürce planlaması ve açığa çıkarmasının önünde ciddi bir engeldir. Böyle bir durumda, insanın kendine has oluşu da, kendine dürüst oluşu da ve en sonunda, özgürlüğünün koşulu da elinden alınmış olur.

Guignon, Heidegger’in otantikliği şu şekilde anladığını söyler: insan olmanın anlamını seçkin ve ayrıcalıklı bir biçimde açığa çıkaran olanaklı bir yaşam biçimi veya varoluş modu.²⁴ Heidegger, *Varlık ve Zaman*’da otantiklik [*eigentlich*] kavramını etraflıca ele alır. *Eigentlich* kelimesinin kökü olan *eigen*: “kendi” “özgü”, “halis” gibi anlamlara gelir; kişinin tam anlamıyla kendisine ait olan, ona özgü olan demektir.²⁵ Heidegger’e göre otantiklik “varoluşun birincitekil kişiye ait biricik yapısını” belirtir; bu da “benim olmaklık” [*jemeinigkeit*] yani, bir anlamda kendi(m)lik olarak ifade edilir.²⁶ Dolayısıyla, sahici kendiliğin imkânı “herkes”e sırt çevirmekte yatmaktadır. Bunun için yapılması gereken şey varoluşsal bir kopuş yaşamaktır. Ancak bu sayede *Dasein* elinden alınan yaşamını tekrar kendinin kılabilir; ancak bu sayede kaybettiği kendisini yeniden kazanabilir. Görüleceği gibi, Bergson’a koşut bir şekilde, Heidegger de otantikliğin olanağını “ben olmayan”dan sıyrılmakta arar. “Ben olmayan”ı da, zamanın ruhu, toplum, inanış, kültür gibi tüm etkenleri içerisinde barındıran “herkes” kavramı ile tarif eder. Elbette ki, daha önce de belirttiğimiz gibi, burada aranan şey, Heidegger’in “herkes” kavramında tüm ifadesini bulan “ben olmayan”dan mutlak bir kopuş, diğerlerine tümünden bir sırt çevirme değildir. Buradaki kilit nokta, “varoluşsal bir soyutlanma”dır [*existential solipsism*].²⁷ Kendimizi fiziksel olarak tüm dışsallıktan tamamen soyutlamak, ıssız bir adada tek başımıza hiçbir ilişkisellik taşımadan yaşamak, “ben olmaya” değil “olmamaya” giden bir yoldur. Bu, bizi hergünkü benliğimizden dahi uzaklaştıracak bir etkidir. Söz konusu varoluşsal soyutlanma ise, *Dasein*’i kendi varoluşu ile yüz yüze bırakacak olan bir durumdur. *Dasein*’i ilk kez (dünyada varolması anlamında), kelimenin gerçek anlamında, kendisi ile baş başa bırakır. Böylelikle, *Dasein*, yapıp etmelerinde özgür olduğunu, ancak seçimleri ve deneyimleri sonucu varlığının tatmin edici bir anlamı olabileceğini kavrar. Ancak ve ancak “kendine has” bir biçimde var olarak yaşamı kendinin kılabilceği gerçeğiyle yüzleşir. Bu sayede kendisine karşı dürüst olabilir. Bu yüzleşme, ölüme doğru oluşunu fark etmesi sonucu duyduğu kaygı [*anxiety*] ile olanaklı olur. Otantik-olmayan durumda, “herkes” tarafından hâkimiyet altına alınan

²⁴ Charles Burke Guignon, *Authenticity and the Question of Being*. (In D. McManus, Ed.), *Heidegger, Authenticity and the Self: Themes from Division Two of Being and Time* (pp. 8-20). New York: Routledge, 2015, s. 8.

²⁵ Taylor Carman, *The Concept of Authenticity*, 233.

²⁶ Taylor Carman, *The Concept of Authenticity*, 233.

²⁷ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 2.

Dasein, “herkes”in yatıştırıcı konuşması ve uyuşturucu varlığı karşısında silinip “hiç kimse” olmaya giderek tüm sorumluluklarını ona devreder. Tüm derinliğini yitirmiş olan *Dasein*, derin benliğini açığa çıkaracak olan kaygı duygusunun da üstünü örter. Kendi iç sesi [*the call*] ile bağlantısı kesilmiş olan *Dasein*’ın, “herkes”in yatıştırıcı sesini bastırarak iç sesini duymaktan başka bir çaresi kalmaz. Bunu yapabileceği ölçüde, “herkes”e sırt çevirir, kendi varoluşu ile yüzleşir ve duyduğu kaygı ile kendi olmaya doğru güçlü adımlar atmaya başlar. İşte bu sayede, diğerleri ile (aleyhine olan) bağlantısını koparabilir; onlara devrettiği sorumluluklarını tekrar ele geçirebilir. Ancak bu şekilde, kendi varoluşunu ve özgürlüğünü yeniden yakalayabilir. Kendi yapıp etmelerinin zemini ve dayanağı olarak “herkes” yerine biricik kendisini koyarak, kaybettiği kendisini otantik anlamda yeniden kazanabilir.

Freud: Ego-Süperego Çatışması

Psikanalizin kurucusu olan Freud, bir kişilik kuramı geliştirmiş ve benlik hakkında derinlemesine çalışmalar yapmıştır. Bu konudaki düşünceleri, öncelikle “kendilik birliği” [*unity of the self*] olarak kabul edilen benlik anlayışına yaptığı karşı çıkışta kendini gösterir. Freud’a göre benlik, farklı zamanlarda kendi özdeşliğini koruyabilen “yekpare bir bütünlük” değildir. Aksine, Freud “parçalı benlik” anlayışını savunur. Bu kurama göre benlik, id, ben [*ego*] ve üstben²⁸ [*superego*] adı verilen üç farklı birimin birbirleriyle olan çatışmasından ibarettir. Süregelen bu çatışmanın dinamiklerini anlamak ve Freud’un benlik/kişilik konusundaki düşüncelerine nüfuz edebilmek, bilinç-bilinçdışı, saldırganlık, cinsellik, libido, haz-gerçeklik ilkesi, otorite figürleri, uygarlık gibi önemli kavramları incelemekle olanaklı olabilir.

Freud’a göre “ben” katmanlıdır; id, *ego* ve süperego’nun süregelen çatışmasından ibarettir. Benliğin bir birlik olarak ele alınmamasının nedeni Freud’un bilinçdışı süreçlerin var olduğu varsayımında yatar. Freud’a göre ego, bilinçdışı süreçler (korku, arzu vb.) tarafından sürekli baskılanır. Bilinçdışı süreçlerin *ego*’ya hükmetme çabası bir gerilimin ortaya çıkmasına neden olur; bu gerilim sürekli devam eder.²⁹ Ancak id, *ego* ve süperego birbirinden kesin çizgilerle ayrılabilen birimler değildir; kimi zaman, hangisinin sınırının

²⁸ Freud’da, üstben, ben’in bir uzantısı olarak da anlaşılabilir. Bu bağlamda, Bergson ve Heidegger ile koşutluk içerisinde, Freud’un benlik anlayışı da – id ve ego’dan oluşan – iki katmanlı bir yapı olarak kabul edilebilir.

²⁹ Sigmund Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde; Ben ve İd*. (Çev. Ali Babaoğlu). İstanbul: Metis Yayınları, 2019a, 88-94.

nerede başlayıp nerede son bulduğu kesin olarak bilinmez. Yine de, bu birimlerin farklı işlevleri vardır.

İd, “haz ilkesi” ile ilişkilidir; burada etkin olan dürtülerdir ve id tutkuları içerir.³⁰ Bu noktada, bilinçli olmaktan bahsedilemez. McWilliams’a göre, haz ilkesinin itici güç olması nedeniyle, id’de mantıksallık hüküm süremez; id sürekli bir anlık tatmin peşinde koşar; bundandır ki, o kelimenin gerçek anlamıyla bencildir.³¹ Bilinçdışı olan id’de planlama, değerlendirme, karşılaştırma gibi düşüncenin herhangi bir biçiminden ve dolayısıyla da rasyonaliteden bahsedilemez.

Ego ise “gerçeklik ilkesi” ile hareket etmeye çalışır; mantıksal ve rasyoneldir. Burada hem bilinç hem de bilinçdışı seviyelerden bahsedilebilir. Bilinçli kısımları, “kendilik” veya “ben” dendiğinde anlatılmak istenendir.³² *Ego*, id ile dünya arasında köprü olmaya çalışır. Diğer bir deyişle, id’i dünyaya uygun hale getirmeye çalışırken dünyayı da id’e uydurmak ister.³³ Hal böyle olunca ortaya bir gerilimin çıkması kaçınılmazdır. Bu gerilim, içsel olan derin benlik ile onu şekillendirmeye ve biçimlendirmeye çalışan dışsal olan dünya arasında devam eder. Ancak *ego* konusundaki önemli nokta onun kişinin yaşamı boyunca gelişiyor olduğudur.³⁴ Aksi halde, dış dünyadan, idin libidosundan³⁵ ve üstbenin sertliğinden gelen tehlikelerle baş etmeye çalışan *ego*’nun³⁶ gelişip değişerek otantik yönünü açabilmesi olanaksız olurdu.

Süperego ise daha çok toplumsal uyumu gözetir ve sosyal normlara göre davranmaya çalışır. İnsanı “normal” yapma çabasıdır; adeta, insanın sivri uçlarını törpüleyerek onu topluma “uygun” hale getirmek için uğraşır. Bir çeşit, sansür ya da filtreleme mekanizması olarak çalışır. Bu anlamda, benliğin maruz kaldığı toplumsal beklenti veya zorlama talepler olarak da düşünülebilir. Freud, süperego’yu (ideal ben); iç gözlem ve ahlaki vicdan mekanizması olarak ele alır.³⁷ İdeal ben, vicdan veya iç sansür mekanizması olarak adlandırılan süperego; id ve ego üzerinde sürekli bir filtreleme yapmaya çalışarak sansür uygular. İşte bu oto-sansür, otantik benliğin açığa çıkmasının önündeki en büyük engeldir. Bu

³⁰ Sigmund Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde; Ben ve İd*, 92.

³¹ Nancy McWilliams, *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, 33.

³² Nancy McWilliams, *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak*, 33.

³³ Sigmund Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde; Ben ve İd*, 121.

³⁴ Nancy McWilliams, *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak*, 33.

³⁵ Libido, sevgi denince akla gelen her şey ile ilgili içgüdüleri içeren enerjidir. Bkz. Sigmund Freud, *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*. (Çev. Elif Yıldırım). İstanbul: Oda Yayınları, 2019b, 31).

³⁶ Sigmund Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde; Ben ve İd*, 120.

³⁷ Sigmund Freud, *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*, 55.

nedenle, benlik otantik yönünü açığa çıkarmak için sürekli sansür uygulamaya çalışan (çok katı) süperego'nun egemenliğini zayıflatmalıdır.

Görülebileceği gibi Bergson ve Heidegger'e benzer bir şekilde, Freud için de benlik katmanlıdır. Yine Freud için de, bir kişinin içsel dünyası ciddi bir filtreleme sürecine maruz kalmadan dış dünyaya açılmaz. C. G. Jung, benliği iki katmanlı olarak düşünerek bunlara gölge [*shadow*] ve maske [*persona*] arketipi adını verir.³⁸ Jung'a göre, kendi gerçek (otantik) duygularımızın dünyaya olduğu gibi görünmesine izin vermeyiz ve bu nedenle onları maskeleriz.³⁹ Freud'un kuramına baktığımızda da görürüz ki, gerçek istek ve arzularımız, duygularımız, beklentilerimiz, dilimizin ucuna gelen onca şey, büyük çoğunlukla, bir değişime uğrayarak açığa çıkar. Bunun böyle olmasının nedeni dış dünyanın üzerimizdeki etkisidir. Daha açık bir ifadeyle, içerisine doğduğumuz ailedeki otorite figürleri (genelde baba), okulda öğretmen, işte patron, genel olarak ise toplum, millet, uygarlık - tümü birden - durmaksızın hepimizi belli kalıplara sokarak biçimlendirmeye çalışır. Sürekli, bir içsel-dışsal (ben-ben olmayan) gerilim süreci içerisinde yaşamımızı "sağlıklı!" bir şekilde sürdürmeye çabalarız. Freud, "ben" ve "ben olmayan" arasındaki söz konusu gerilim ve sürekli devam eden çatışmayı üstben [*superego*] kavramına özel bir önem atfederek anlatmaya çalışır.⁴⁰ Bunu açıklamaya başlamadan önce, "Otantik olmak neden bu kadar zordur?", "Neden çok az insan bunu başarabiliyor görünüyor?" sorularını Freud için de sorabiliriz. Bu sorunun, Freud'un kuramı göz önüne alındığında çok basit ama belki de acı verici bir cevabı vardır. "Otantik kendilik" kavramını, kişinin "kendine has olmasına" veya "kendine karşı dürüst olmasına" gönderme yapmak için kullandık. Bu tanımlama göz önüne alındığında, dış dünya ve onun tüm etmenleri tarafından bu denli filtrelenen, şekillenen, dönüşüp değiştirilen, sansürlenmiş, kısacası kendi içsel ve gerçek halini dış dünyaya yansıtmayıp diğerlerine gösteremeyen bir kişi, nasıl olur da otantik olabilir? Otantikliğin zorluğu, bireylerin kitle içerisinde sürekli bir törpülenmeye maruz kalmalarında yatar. Freud'a göre, buna maruz kalan bireyler "kitle tarafından sindirilmiş durumda ve düşünsel çalışmalarında özgür olmaktan uzaktırlar."⁴¹

³⁸ Gölge arketipi, Freud'un kuramında, aşağı yukarı, *Id*'e karşılık gelir. Kişinin saldırgan, ehlileştirilmemiş içsel isteklerine gönderme yapar. *Persona* ise daha çok *Ego* (biraz da *Süperego*) ile benzerlik gösterir. Kişinin filtrelenmiş, (maskelenmiş) dış dünyaya gösterdiği yönüdür; biraz da, dış dünyanın onu görmesini istediği yönüdür.

³⁹ Robert B. Ewen. *An Introduction to Theories of Personality*. New York: Psychology Press, 2014, 59-61.

⁴⁰ Bkz. Sigmund Freud. *Uygarlığın Huzursuzluğu*. (Çev. Haluk Barışçan). İstanbul: Metis Yayınları, 2014, 81-93

⁴¹ Sigmund Freud, *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*, 24.

Böyle bir insanın “kendine has olmasını” ve “kendisine karşı dürüst olmasını” beklemek haliyle gerçek olmaktan çok uzaktır. Bu ölçütleri sağlayamayan bir insanı da otantik olarak kabul etmek güçtür. Otantik olmanın zorluğu işte burada yatar. Bu cevabın acı verici tarafı ise, otantik olmaktan vazgeçmenin, toplumun bir parçası olmak, uygar olmak için ödememiz gereken ağır bir bedel olmasıdır. Bu noktada bir açmaz ile karşı karşıya kalırız. Toplum tarafından kabul gören, onun içinde yer alabilen, uygar bireyler olabilmek – yani, aslında “normal olmak” ya da “normal” olarak görünmek – için kendimize karşı dürüst olmak, kendimiz olmak ve ona uygun bir şekilde eylemekten bilerek veya bilmeyerek vazgeçeriz. Her iki durumda da sonuç değişmez: otantik olmaktan uzaklaşıp, sıradanlaşırız. Bergson ve Heidegger’in de ortaya koyduğu gibi, bu durumda “derin ben”imizle iletişimimiz kopar ve herkesleşiriz.

Bazı tepkilerimiz ve davranışlarımız biz daha çok küçükken, o denli belirlenmiştir ki, adeta kalıplaşmış bir hale bürünür. Freud bilinçdışına atfettiği bu tür şeylerin zamansız [*timeless*] ve dolayısıyla gerçeklikten de kopuk olduğunu iddia eder.⁴² İlk bakışta, zamana tabii olmayan bilinçdışı süreçlerin değişime de kapalı olduğu gibi bir sonuç çıkarmak mantıksız görünmez. Lear bilinçdışının zamana tabii olmamasıyla insanın duygusal gelişim sürecini sürdürmesi için kullanılan psikanaliz yorumunu uzlaştırmanın bir sorun olarak ortaya çıktığına dikkat çeker.⁴³ Ancak, önceden de bahsedildiği gibi, *egonun* bilinçli yönünün yaşam boyu gelişime açık olması bu açmazı ortadan kaldıracaktır. Lear insanın değişmez gibi görünen bazı yönlerinin psikanaliz ile değişebileceğini ve bunun, danışanın [*analysand*] günlük hayatta ortaya çıkan düşünce ve hislerini gözetleyip deneyimleyebileceği bir beceri kazanmasıyla olanaklı olacağını söyler.⁴⁴ Bunun için de hem pratik/eylemsel hem de bilişsel bir beceri geliştirmek gerekir. Bu da sürekli bir çaba ve eyleme geçme hali ile gerçekleşebilir.

Sonuç

Çalışmamıza, benliğe ilişkin yaklaşımları temel olarak ikiye ayırarak başladık. Yaptığımız saptamada, otantik kendiliğin olanağını tamamlanmış bir birlik olan yaklaşımda değil, devingen ve katmanlı kendilik yaklaşımda bulduk. Otantik kendiliği ortaya serme sürecimizde bir nokta büyük bir öneme sahiptir. Bu nokta şudur: otantik ben, “ben olmayan”dan tamamıyla sıyrılmayı, başka bir deyişle, ondan mutlak bir kopuşu şart koşmaz. “Ben”, “ben olmayan” ile sürekli

⁴² Bkz. Sigmund Freud. *General Psychological Theory: Papers on Metapsychology*. New York: Collier Books, 1963, 135.

⁴³ Bkz. Jonathan Lear. *Freud*. New York: Routledge, 2005, 54.

⁴⁴ Jonathan Lear, *Freud*, 44-54.

bir ilişki içerisinde. Bu ilişki, üç düşünürümüz için de aşağı yukarı aynı şekildedir. “Ben”, gerçek anlamda “ben” olabilecekse, “ben olmayan” üzerinden kendine bakabilmeli; onun tarafından ne denli etki altına alındığını görebilmeli; onun kendisini ne derecede belirlediğini fark edebilmelidir. Bu farkındalık sayesinde, “ben olmayan” ile ortak kesişim kümesini açığa çıkarabilmelidir. İşte, otantik beni ortaya serme sürecinin ilk koşulu bu kesişim kümesinin sınırlarını çizabilmektir. Üç düşünürümüz için ortak olan nokta, “ben olmayan” ile “ben” arasında, birincinin lehine olan ilişkiyi daha dengeli bir hale getirmektir. Bunu yapmanın yolu, Bergson için dışsal olan tarafından ele geçirilmiş içsel varoluşumuzu (*süre*/devingenlik olarak) yeniden ele geçirmektir; Heidegger için “herkes” tarafından çıkarılan gürültü nedeniyle işitmekte zorlandığımız iç sesimize [*the call*] kulak verebilmektir; Freud içinse, psikanaliz ile, süper ego’nun acımasız etkisini hafifletip *egoyu* geliştirmektir. Söz konusu “ben olmayan”, Bergson için dışsal/toplumsal, yani mekânsal olandır; Heidegger için “herkes” kavramı ile kastedilen şeydir. “Ben olmayan”, Freud için ise kabaca “süper ego” ile anlatılmaktadır. Uygulanan yöntem üç düşünür için de – genel değerlendirmede – aynı olsa da, otantik kendiliği açığa çıkaracak söz konusu kesişim kümesini çizeme yolu için tek bir reçete sunmak anlamsızdır. Ayrıca, bu kümenin sınırlarını çizmek çok zorlu, zaman alan ve sancılı bir süreçtir. “Otantik olma”nın zorluğu, Young’ın şu sorusunda açıkça ifade edilir: “kendine has olarak doğsak da, nasıl oluyor da birer taklit olarak ölüyoruz?”⁴⁵

İlk bakışta insan, yekpare bir varlık olarak düşünülür. Oysa derinlemesine incelendiğinde insana atfedilen öz, aslında Marx’ın iddia ettiği gibi “toplumsal [ekonomik/maddi] ilişkilerin bütünüdür”⁴⁶. Genel bir anlatımla, insan aslında, içine doğduğu zamanın ruhunu yansıtan, yaşadığı ülkenin halkının özelliklerini gösteren, harmanlandığı kültürün bir ürünüdür. İnsan çok katmanlı, karmaşık bir yapıdır. Bu yapının çözümlenip, “ben olmayan”la ilişkisi anlaşıldığında, insan kendi iç sesini dinleyip, kendisine karşı dürüst olabildiğinde, söz konusu kesişim kümesinin ana hatları ortaya koyulduğunda, geriye sadece tek bir şey “yapmak” kalır: O kesişim kümesindeki özelliklere göre “eylemek”. Antik dünyanın kapısında yazan “kendini bil” [*know thyself*] aforizmasında ifade edilen insanın kendisini tanıması ilk aşamadır. Şimdi yapılması gereken kendi olmak, yani eyleme geçebilmektir. Wilde’in, “Oysa yeni dünyanın kapısında ‘kendin ol’ yazmalı” derken kastettiği şey budur. İnsan kendini tanıdıktan, kim olduğunu keşfettikten sonra ona göre hareket ettiği sürece eylemleri de “özgür” olur. Dolayısıyla, insanın kendisi de özgür olur. İşte ancak o zaman, insan otantik anlamda kendi (*self*) olabilir.

⁴⁵ Edward Young, *Conjectures on Original Composition*, Montana: Kessinger publishing: [1759], 2010. (“Born Originals, how comes it to pass that we die Copies?”)

⁴⁶ Karl Marx ve Friedrich Engels. *Alman İdeolojisi [Feuerbach]*, (çev. Sevim Belli). İstanbul: Sol Yayınları, 2004, s. 27.

KAYNAKÇA

- Aristoteles. *Politika*. (Çev. Mete Tuncay). İstanbul: Remzi Kitabevi, 1975.
- Beehler, Rodger. "Freedom and Authenticity". *Journal of Applied Philosophy*, 7(1), 1990, 39-44.
- Bergson, Henri-Louis. *Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri* (çev. M. Ş. Tunç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997.
- Bergson, Henri-Louis. *Yaratıcı Tekamül* (çev. M. Ş. Tunç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1947.
- Bergson, Henri-Louis. *Gülme: Komiğin Anlamı Üzerine Deneme* (çev. U. C. Gökdoğan). İstanbul: Zeplin Kitap, 2004.
- Carman, Taylor. "The Concept of Authenticity" (In H. L. Dreyfus & M. A. Wrathall Eds.), *A Companion to Existentialism and Phenomenology* (pp. 229-239). Oxford: Blackwell Publishing, 2006.
- Çiftçi, Volkan. "Bergson'da Zaman, Kendilik ve Özgürlük". *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 7 (2), 105-122, 2017.
- Descartes, René. *Meditations on First Philosophy*. (Ed. S. Tweyman). New York: Routledge, 1993.
- Descartes, René. *A Discourse on the Method*. (Trans. I. Mclean). Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Ewen, Robert B. *An Introductiin to Theories of Personality*. New York: Psychology Press, 2014.
- Freud, Sigmund. *Uygurluğun Huzursuzluğu*. Çev. Haluk Barışçan. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
- Freud, Sigmund. *Haz İlkesinin Ötesinde; Ben ve İd*. (Çev. Ali Babaoğlu). İstanbul: Metis Yayınları, 2019a.
- Freud, Sigmund. *Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi*. (Çev. Elif Yıldırım). İstanbul: Oda Yayınları, 2019b.
- Freud, Sigmund. *General Psychological Theory: Papers on Metapsychology*. New York: Collier Books, 1963.
- Guignon, Charles Burke. "Authenticity and the Question of Being". (In D. McManus Ed.), *Heidegger, Authenticity and the Self: Themes from Division Two of Being and Time* (pp. 8-20). New York: Routledge, 2015.
- Guignon, Charles Burke. *On Being Authentic*. New York: Routledge, 2004.

OTANTİK KENDİLİĞİN OLANAĞI
Volkan ÇİFTECİ

- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. (Çev. Kaan Ökten), İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- Kant, Immanuel. *Critique of Pure Reason*. (trans. N. K. Smith) New York: St. Martin's Press, 1929.
- Lear, Jonathan. *Freud*. New York: Routledge, 2005.
- McWilliams, Nancy. *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Marx, Karl ve Engels Friedrich. *Alman İdeolojisi [Feuerbach]*, (çev. Sevim Belli). İstanbul: Sol Yayınları, 2004.
- Sartre, Jean-Paul. *Varoluşçuluk* (çev. A. Bezirci). İstanbul: Say Yayınları, 2005.
- Sartre, Jean-Paul. *Varlık ve Hiçlik: Fenomenolojik Ontoloji Denemesi*. (Çev. T. Ilgaz & G. Ç. Eksen). İstanbul: İthaki, 2009.
- Wilde, Oscar. "The Soul of Man under Socialism". In *De Profundis and Other Writings*, Penguin, Harmondsworth, 1973.

İnternet Kaynakları

- Lawlor, Leonard and Moulard-Leonard, Valentine. "Henri Bergson". (E. N. Zalta, Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2020. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/bergson/>